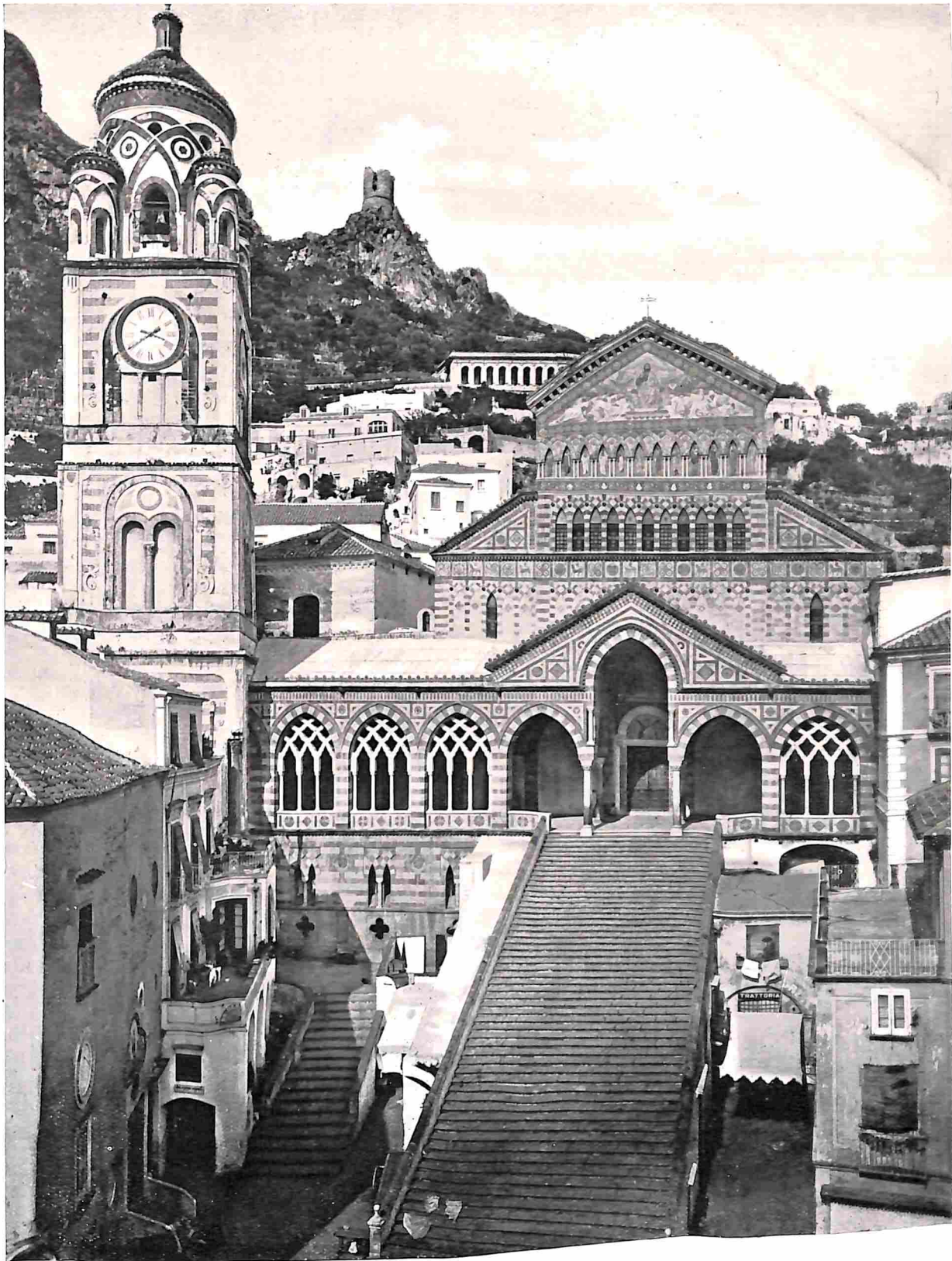

BUITEN

23^E JAARGANG N^O. 36

ZATERDAG 7 SEPTEMBER 1929

DE KATHEDRAAL TE AMALFI

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (6)	BLZ. 422
AMALFI (GEÏLL.), DOOR B. S.	BLZ. 421, 424—425
IETS OVER DE REPUBLIEK TSJECHO-SLOWAKIJE EN HARE BEWONERS (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 425—427
BYRD'S BUREN, DOOR F. M.	BLZ. 427
DE OUDE UTRECHTSCHER KERKEN (GEÏLL.), DOOR W. F. J. DEN UYL	BLZ. 428—429
DE „BERGSTRASSE" (GEÏLL.), DOOR R.	BLZ. 431
HET HOOFD VAN ZIJN VOORVADER, DOOR PERLEY POORE SECHAN (3)	BLZ. 432
OUDE WIPMOLEN IN DE WILDE VEENEN (ILL.)	BLZ. 432

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam- en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

De doolhof der dwaasheid

ROMAN VAN SCHERPZINNIGHEID, DWAASHEID EN HUMOR

6) DOOR RALPH SPRINGER

HOU voet bij stuk! riep Munnik ongeduldig. Zeg ronduit wat je bedoelt. Lucht je hart heelemaal uit. „Waarom zou een van die zogenaamde meisjes niet de Rug van den inbreker zijn?" zei Joris Jochem op fluistertoon. „Als een man zich wil vermommen doet hij dat het best. . . ."

„Als vrouw, natuurlijk!" riep Munnik uit.

„Daar heb ik je, eindelijk!" riep de detective triomphantelijk uit. „Je bent iets minder stom dan je er uit ziet. En daarom heb ik een mooie opdracht voor jou."

„Voor mij?"

„Ja. Op de boot zoek je toenadering tot die zogenaamde jonge dames. Je geeft ze een chocolaadjje of een bloemetje. En je zanikt een beetje over verzen of anderen onzin. Dat is zoo de gewoonte en dat noemen ze iemand het hof maken. En als ze zeeziek worden, haal je spuitwater voor ze en als we schipbreuk lijden draag je haar het eerst in een boot en je staat haar jouw portie eten af."

„En dan? Wat heb je er mee voor?"

„Wel, dan hoor je ze natuurlijk uit. Je vraagt haar wat ze in London moeten doen en af en toe prevel je iets over twintig millioen. En je laat een woordje vallen over inbrekers die zich in jonge meisjes veranderen, om aan de gerechtigheid te ontkomen. Stil, schreeuw toch niet zoo, we zijn aan onze coupé."

Oom Karel zat nog steeds met opgeheven revolver en chloroformdoek. Tilly, die recht tegenover hem zat, sliep rustig. De heer Warnaars en Leni lazen, een trek van hooghartige minachting op het gelaat.

Joris Jochem bemerkte een vreemde uitdrukking op oom Karel's gezicht.

„Hier is iets voorgevallen!" brulde hij luid. „Watson,

spreek je beschuldiging uit, ontmasker de schurken zonder terughouding."

„Ik heb haast geen gevoel meer in mijn armen," steunde Oom Karel, tot antwoord. „Blij dat je weerom bent."

ACHTSTE HOOFDSTUK

JORIS JOCHEM ALS VERSPIEDER

Tilly en Leni zaten op dek en genoten, voor de eerste maal in haar leven, van den onbegrensden blik over zee. Water, water en niets dan water, zagen zij aan den gezichtseinder.

„Dus jij houdt vol dat het drie ontsnapte krankzinnigen zijn? vroeg de journaliste. „Nu ja, wartaal spreken ze overvloedig, maar ze zouden niet de éérste verstandigen zijn, die dat met opzet deden. Vind-je werkelijk die jonge man óók?"

Ze keek, bij die vraag, Leni lachend in de oogen, waarop deze blozend het hoofd bukte. Echter sprak ze niet verder, wijl op dat oogenblik juist een schaduw langs haar trok. Opziend keek ze in het gelaat van Munnik, die beleefd den hoed oplichtte.

„Dames," zei hij aarzelend, een verlegen trek om den mond die hem goed stond, „ik verzoek U dringend mij te vergunnen, mijn verontschuldiging te maken, voor . . ."

„Waaróm en wáárvoor?" viel Tilly hem met journalistieke vrijmoedigheid in de rede, „U hebt ons werkelijk vermaakt. Ik voor mij heb oprecht genoten . . ."

„Spot U maar," mompelde hij.

„Van Uw talent in het spelen voor gewonde."

„Ik heb het verdiend," mompelde Munnik. „O, als ik U maar kon verklaren hoe ik in het gezelschap van die idioten ben gekomen."

„En ik had zoo graag dien grooten detective als operatiemeester zien optreden," ging het meisje onbarmhartig voort. „Heb ik nu genoeg verdragen om me aan U te mogen voorstellen?" vroeg Munnik, zich tot Leni wendend.

Het meisje knikte.

„Henri Munnik," zei hij nu en maakte een diepe buiging.

De meisjes noemden haar namen en toonden zich niet ongeneigd, de conversatie voort te zetten.

Joris Jochem en oom Karel stonden intusschen achter een stoompip en bespieden de vorderingen van hun afgezant.

„Watson, haal een zeil hier," fluisterde de detective. „Koop een der matrozen óm en beloof hem een twintigste van de premie. Zeg dat het crediet der Middellandsche Bank er van afhangt."

Even later kwam Oom Karel terug en bracht een opgevouwen zeil mee.

„Ik was vergeten wat je me hadt gezegd, maar ik heb er stiekum een meegenomen," zei hij. „Wat nou?"

Joris Jochem rolde het zeil uit en legde zich er plat op.

„Nu wentel je mij er heelemaal in en dán rol je me zóó naar Munnik toe. Ten eerste vertrouw ik hem maar half en ten tweede is-ie te stom om te onthouden wát ze hem zeggen. Ik moet er dus zelf bij zijn. Maar in het zeil kunnen zij mij niet zien en ook laten mijn schoenen geen voetsporen achter, als ik word gerold."

Oom Karel deed wat hem was bevolen en rolde Joris Jochem achter de bank waarop de meisjes zaten. Haar vroolijk gesnap en de geestige gezegden van Munnik ergerden den detective geducht. Hij geloofde dat Munnik, buiten zijn gezelschap, heelemaal zijn verstand kwijt was.

Slechts eenige keeren bromde Joris Jochem tevreden. Hij ving de woorden „erfgename", „twintig millioen"! en „St. James Square 27" op.

„Joris Jochem, je verspieding draagt vruchten," pruttelde hij tegen zichzelf. „Twintig millioen, zegt dat meisje, dat is juist het gestolen bedrag. Dus zij is de inbreker met den Rug. En ze wil voor een rijke erfgename doorgaan. Prachtig. Maar dat adres heeft ze niet voor doovemansooren genoemd. Als zij, of eigenlijk hij, want zij is natuurlijk een vermomde man, dáár een kraak denkt te zetten, dan zal ze tot haar schade bemerken, dat Joris Jochem in London is."

Het gesprek hield aan en Joris Jochem begon het tamelijk benauwd te krijgen, in het zeil, Munnik bestelde ijs en gebakjes, scheen zich bijzonder te amuseeren en was blijkbaar zijn oude vrienden geheel vergeten. Hij noemde de meisjes bij haar achternaam en Joris Jochem nam die namen gretig

in zijn hersenen op. Maar verder zanikte Munnik inderdaad over verzen en de schoonheid der zee, zooals hij hem had opgedragen. Nu Joris Jochem dien onzin óók moest aanhooren, verwenschte hij zijn eigen raadgevingen.

Eindelijk geloofde hij dat hij op punt van stikken was. Hij bromde, om zijn longen uit te zetten, maar het zeil liet geen geluid door.

Daar kwam een stap nader en dra klonk een tweevoudige, lichte kreet.

„Papa!”

„Mijnheer Warnars!”

„Mijnheer!” zei Munnik eerbiedig, doch verslagen en rukte zich den hoed af. „Ik hoop dat U mij vergunt . . .”

„Kerel!” barstte de heer Warnars los, „heb je den moed zelfs op het schip mijn dochter te achtervolgen. U is een gek of een schurk, mijnheer!”

„Papa!” kreet Leni, hoog blozend. „Mijnheer Munnik heeft zich behoorlijk voorgesteld en verontschuldigd. Er steekt een geheim achter, daarom kan hij nog geen verklaring van zijn gedrag geven.”

„Mijnheer Warnars,” zei Tilly, kalmeerend, „de heer Munnik heeft zich dezen keer uitstekend gedragen. Even voorstellen?”

„Ga uit mijn oogen!” riep de heer Warnars woedend. „Meisjes, houdt je er buiten, excuseert me. Mijnheer, als er bootpolitie bestond, liet ik je hier oppakken, jou en je mede-schavuiten. Heb niet den durf me na dit oogenblik opnieuw onder de oogen te komen, of ik bedwing me niet langer!”

Munnik was in zijn hart geen lafaard. Maar, nu hij eenmaal kennis had gemaakt met de twee bekoorlijke meisjes, was hem er alles aan gelegen met den heer Warnars goede vrienden te worden. Vooral omdat hij graag wat méér wilde weten omtrent die erfenis van twintig millioen. Ook ontveinsde hij zich niet, dat zelfs een vluchtige aanraking met de politie hem in een moeilijke positie kon brengen. Hij dacht daarbij met zorg aan zijn twee koffers met den kostbaren inhoud.

Om den heer Warnars niet te doen denken dat hij hem brutaal wilde trotseeren, trok hij zich achter de bank terug. Hij struikelde daarbij over het zeil, waarin Joris Jochem lag en zette zich er óp.

Nu kreunde en steunde de detective uit alle macht. Hij herinnerde zich dat hij vergeten had oom Karel de opdracht te geven, hem weer terug te rollen. De zwaarte van Munnik perste zijn dik lichaam in elkaar en hij vreesde dat maar zéér kort te kunnen uithouden.

„Joris Jochem,” steunde hij zacht, „men heeft je in een val gelokt.

Die Munnik is óf een verrader en schurk, óf een idioot, die zich tegen je laat gebruiken.”

Hij schommelde heen en weer en slaagde er eindelijk in, een halven slag om te rollen. Munnik kantelde van hem af en viel met zijn neus op het dek. Meteen sprong hij weer op en gaf het zeil een ferm schop.

„Verdoemd!” schreeuwde hij; „Alles is tegen me. *Dat zeil schijnt te leven.*”

En als om zijn woorden te bevestigen, steeg een angstig en doordringend gejoel uit het zeil op. Munnik had Joris Jochem's scheenbeen geraakt en die pijn gaf zijn longen nu een kracht, die door het opgerold zeil heendrong.

Als alle misdadigers was Munnik een beetje bijgeloovig. Toen hij bemerkte dat hij zich niet had vergist en het zeil inderdaad bewoog en kreunde, deinsde hij, verbleekt, achteruit.

„Het spookt hier, het schip spookt!” riep hij luid. „Mijnheer, dames, vlucht!”

Het zeil rolde nu met een vaartje vooruit, in de richting van Munnik. Deze vluchtte onder een luide kreet. De heer Warnars en de meisjes, die eerst dachten dat Munnik weer wartaal sprak, zagen en hoorden nu óók het wonder en liepen geschrokken weg.

De schrik deelde zich aan de andere passagiers mee en allen vluchtten in de kajuiten. Alleen Oom Karel, die de oplossing van het raadsel kende, bleef aan dek. Doch, hij wist niet of Joris Jochem het goedvond dat hij handelend optrad. Dat stond immers gelijk met *verraad*. En verraad was voor Oom Karel het allerergste ter wereld en iets waartoe hij *nooit* zou overgaan.

Toen eenige matrozen van het wonderlijk geval hoorden, namen ze een versche pruim tabak en grepen een water-

slang. Die legden ze op het zeil aan, tot grooten schrik van Oom Karel. En ze spotten het doornat om, zooals ze zeiden, den kwaden geest er uit te jagen.

Eerst in den namiddag, een uur vóór aankomst aan Harwich, zag Oom Karel er kans toe, zijn chef uit het zeil terug te rollen. Deze was doornat en hongerig, maar het water had hem goed gedaan.

Zonder zijn gewoon gedruisch te maken ging hij naar de kajuit.

„Watson,” zei hij somber, „*we zijn omringd door schurken*. Morgen om vier uur wordt een tipje van het gordijn opgelicht, dat over dit ontzettend drama hangt. Wie weet of ik me niet genoodzaakt zie, mijn vriend Jefferson van Scotland Yard in den arm te nemen. Maar ik doe het niet graag, Watson. Weet je waarom niet?”

„Dan wil die er misschien óók een vorkie van meepikken,” meende Oom Karel.

„*Omdat ze daar zulke almachtige stomme ezelskoppen zijn*. Je weet hoe Sherlock Holmes altijd op ze heeft gefoeterd.”

Munnik sloot zich nu weer dicht bij den detective aan. Hij vertelde hem een en ander, maar verzweg zijn ruzie met Warnars.

„Wie is nu eigenlijk de erfgename der twintig millioen?” vroeg Joris Jochem, listig oogknippend.

„Dat weet ik niet,” antwoordde de inbreker droog. „Dat moet ik morgen maar eens aan St. James Square informeren.”

„*Morgen gaat het eerst om vier uur op Bill Bully los*,” zei Joris Jochem, op beslisten toon. „Als jij den *Rug* herkent, dan weten wij óók, *wie de persoon is dien hij daar aanspreekt*. En als we aan één zijn snuit kunnen merken dat *hij* Bill Bully heet, dan weten we meteen dat zijn kameraad de *Rug* is. Is dat zuiver opgemerkt, samengevat, geoordeeld, gevolgtrekkingen gemaakt en opgetreden, of niet?”

„Er is geen speld tusschen te steken,” gaf de jonge inbreker sluw toe. „Maar, wat doen we nu, als de douane hun neus willen steken in mijn machine-onderdeelen.”

„Dat moest er nog bij komen!” joelde Joris Jochem en zwaaide zijn bijl tegen de nog onzichtbare douane. „Een detective van Nederland is onschendbaar! Begrepen?”

Laat in den avond arriveerden zij in Londen. Joris Jochem had zich in den trein buiten het gezicht van den heer Warnars gehouden, om dien te doen denken dat *hij* niet naar London ging. Hij hield zich er van overtuigd dat het den volgenden dag bij de Nelsonnaald zou blijken, dat Warnars Bill Bully en een der meisjes, de *Rug* was.

Hij huurde kamers in een pension in Bethnal Green, niet ver van Liverpool Station. Zijn beide gezellen sliepen reeds lang, toen Joris Jochem nog aantekeningen zat te maken over de reis en over zijn plannen der naaste toekomst.

NEGENDE HOOFDSTUK

DE ONTMOETING AAN TRAFALGAR SQUARE

„John,” zei de oude heer Peter van Nuchteren, „weet je nu zéker dat je je niet kan vergissen? De oude heer heeft ongetwijfeld klompen aan en het jonge meisje draagt een witte kap, met een gouden band erom. Je weet wel, zooals *alle* Hollanders er in de Engelsche magazines uitzien.”

„In orde mijnheer,” antwoordde de chef-chauffeur met strak gezicht. „Maar ik mag toch wel het portret van de freule Uw nicht meenemen.”

„Dát kan je doen. Maar spreek haar niet met freule aan, maar met hoogedelgeboren Vrouwe. Dát is de wijze waarop men een Hollandsch meisje aanspreekt.”

De oude Peter van Nuchteren wreef zich vergenoegd in de handen, toen de chef-chauffeur heen ging. In al de jaren van nagenoeg eenzaam wonen was zijn gevoel voor humor eerder meer ontwikkeld dan afgenomen. En trots zijn zeventig jaren, had hij nooit méér schik, dan wanneer hij iemand er tusschen kon nemen.

John kende hem echter op zijn duim. Het strakke gezicht van den chef-chauffeur plooidde zich in helderen glimlach, toen hij de deur achter zich sloot.

„Néé oude heer,” zei hij, inwendig vergenoegd dat hij den baas dóór had, „mij kan je er niet meer tusschen nemen. Maar de grap is toch aardig. Alsof ik niet op het portret duidelijk kan zien dat de miss evenveel stadsmeisje is als Daisy en Flossie.”

(Wordt vervolgd)

GEZICHT OP AMALFI

AMALFI

WIE in Napels vertoeft en van de omstreken iets meer wil zien dan Pompei en den Vesuvius, verzuime niet Amalfi te bezoeken, het witte stadje, genesteld aan de uitmonding van de Vallei der Molens. Het plaatsje ligt zeer schilderachtig aan een kleine baai, de golf van Amalfi, die een onderdeel vormt van de Golf van Salerno. Het is thans een aardig zonnig stadje van circa 4000 inwoners, dat veelal bezocht wordt voor de mooie omgeving, maar het verdient ook vooral de aandacht om zijn groot verleden. Amalfi was in de middeleeuwen een roemrijke maritieme republiek, rivale van Genua en Pisa. Reeds in het midden der 6e eeuw onder de Byzantijnsche keizers, begon de stad te bloeien. Zij weerstond de Sarracenen, breidde toen haar handel met het Oosten uit en zond haar schepen naar de verste zeeën. In 1131 werd Amalfi door de Noormannen onder Koning Rogier onderworpen en in 1135 en 1137 door de Pisanen ingenomen. Van dien tijd af begint het verval; Amalfi heeft nimmer meer tot haar vroegere grootheid en macht kunnen geraken, hoewel haar zeewetten, de „Tavole Amalfitane”, nog tot 1570 gehandhaafd bleven. ☒ Dat Amalfi eertijds een belangrijke plaats was, getuigt nog de rijke kathedraal, de dom S. Andrea. Op de Piazza del Duomo, het aardige plein achter de haven, waar ook een standbeeld van S. Andreas staat met zeer natuurgetrouwe(!) blikken makreelen aan den arm bengelend (uiting van den tegenwoordigen realistischen tijdgeest), verheft zich, als uiting van een vroegeren tijdgeest, aan het eind van een zeer hoogen trap de prachtige gevel van den Dom. De voorgevel dateert uit 1204, werd echter, evenals de trap, in de 19e eeuw door Enrico Alvino hernieuwd in den oorspronkelijken vorm, die zoowel Romaanschen als Gothisch-Normandischen stijl vertoont. Een magnifieke bronzen deur, gegoten in Constantinopel vóór 1066 door Simeon van Syrië,

geeft toegang tot het interieur dat geheel hernieuwd is. Twee origineele Grieksche kolommen, komende uit de oude nederzetting Paestum nabij Napels, staan bij den ingang van het koor, benevens twee marmeren kandellabres met mozaïkdecor, en bij het hoofdaltaar twee fraaie antieke preekgestoelten. ☒ In de crypt bevindt zich een kolossaal bronzen beeld van den Heiligen Andreas door Michel Naccherino (school van Michel Angelo). Onder het altaar is de graftombe, die het lichaam van den apostel bevat, waaruit — naar men zegt — „de manna van St. Andreas” zich afscheidt, een olieachtige substantie, waaraan men wonderbaarlijke hoedanigheden toeschrijft en die de lamp steeds brandend houdt. De koster verzekerde ons, dat de lamp nimmer bijgevuld werd! ☒ Naast de kerk is nog een zeer pittoreske kloostertuin „Chiostro del Paradiso” met sierlijke dubbele zuilenrij, werk van Giulio di Stefano (1104). Thans is dit klooster tot museum ingericht. ☒ De slanke Campanile (1276) is van Romaanschen vorm, die echter in den top Arabo-Normandischen invloed verraadt. ☒ Amalfi heeft thans als haven- en handelsstad geen beteekenis meer. Een der hoofdbronnen van bestaan vormen de papierfabrieken in het schilderachtige dal der Molini. De vele watervallen worden hier door de oude papiermolens voor hun papierfabricatie gebruikt. De weg naar de Molino Rovinato in het nauwe dal behuizingen vaak door bogen overbrugd, is een van de meest pittoreske wandelingen. ☒ Twee voormalige kloosters, (dei Cappucini) ten Oosten der stad, en della Luna op den weg naar Atrani, zijn beide tot zeer goede hotels herschapen, die elk nog den origineelen kloostertuin intact gelaten hebben, hetgeen er een bijzondere bekoring aan verleent. ☒ Het hotel dei Cappucini ligt tegen de berghelling. Een weg van 200 treden voert er heen. Wie tegen deze beklimming opziet, kan zich in

EEN NATIONALE OPTOCHT IN SLOWAKIJE

een draagstoel voor 8 Lire naar boven laten dragen. Behalve de Chiostro is er ook nog de originele kloosterkapel, waar een zeer aardige voorstelling van „de Geboorte” te zien is. In een miniatuurberglandschap van kurk gemaakt, bevindt zich de stal met Maria, Jozef, de kribbe en het Jezuskindje benevens de drie koningen in prachtige gewaden. En daaromheen verspreid over de heuvels van het landschap, de bevolking die de blijde tijding heeft vernomen. Een burchvrouw snelt, de armen ten hemel geheven uit haar slot, boeren en boerinetjes komen aangerend, een molenaar laat zijn molen in den steek, een man is van vreugde gek geworden. Daartusschen de dieren des velds, die ook blijken van emotie geven. Alle menselijke figuren zijn zeer expressief uitgevoerd en in fraaie antieke Italiaansche costuums gekleed. Dergelijke poppetjes treft men ook wel aan in de antiquiteitswinkels, die er goede prijzen voor vragen. Men vindt dezelfde voorstelling met figuren in grof aardewerk ook bij de boerenbevolking van Zuid-Italië. Vooral de man, die van vreugde zijn hoofd verloren heeft, is een zeer geliefde figuur die nimmer vergeten wordt. B. S.

Iets over de republiek Tsjecho-Slowakije en hare bewoners

WELKE enorme verschillen krijgen we te aanschouwen, wanneer we eens de staatkundige kaart der Donau- en Karpatenlanden van vóór den oorlog naast de tegenwoordige van ditzelfde gebied leggen! Hoe ontzettend verminkt en lamgeslagen is het eens zoo trotsche Oostenrijk toch uit den grooten wereldbrand te voorschijn getreden! ☒ Zooals men zich wellicht herinnert, moest dit voormalige Keizerrijk bij het sluiten van den Vrede te St. Germain — den 10den September 1919 — onder andere Tsjecho-Slowakije en Joego-Slavië als onafhankelijke staten erkennen, terwijl de landschappen Bohemen, Moravië en Silezië aan dat nieuwe Tsjecho-Slowakije vervielen.... Bovendien werd Hongarije door de bepalingen van den Vrede van Trianon — 15 Januari 1920 — verplicht, het grootste gedeelte van zijn gebied te offeren, waaronder de Karpatenlanden aan de juist zoo genoemde, jonge Republiek.... Ganschelijk verbroken en uiteengescheurd waren thans al deze landen; daarna op andere grondslagen opnieuw verbonden zal de toekomst nog steeds moeten uitwijzen, of er in dit nieuwe staatsverband al dan niet op den duur meer vrede, geluk en welvaart dan voorheen, voor de bewoners weggelegd zal zijn. Wie zal zich dienaangaande aan eenige voorspelling durven wagen? ☒ Het grondgebied der Tsjecho-

wakije's landschapschoon zal volgen, vergist zich deerlijk; het ligt namelijk geenszins in onze bedoeling de loftrumpet daarover te gaan steken, doch veelmeer aan de hand van onze illustraties enkele — misschien minder algemeen bekende — beschouwingen over land en volk ten beste te geven! Vangen we daarom aan meteen vluchtige, algemeene, geografische aanduiding. ☒ Het gebied bezit eenigzins den vorm van een sterk achterovergebogen kaplaars, waarvan de naar het Oosten gerichte, puntig-uitlopende neus en de forsche hak door de beide landschappen Slowakije en Roethenië ingenomen worden. Westelijk van Slowakije ligt Moravië en ten Noorden daarvan het voormalige Oostenrijksch-Silezië, welke landstroken met het vrijwel vierkante Bohemen de geheele kap van onze geweldige zevenmijlslaars vullen. Tsjecho-Slowakije wordt door tal van spoorwegen, met een gezamenlijke lengte van een kleine 15000 Kilometer, in alle richtingen doorsneden, dus uit het oogpunt van eventueel bezwaarlijk te bereiken mooie plekjes, behoeft men ook al niet voor een bezoek aan de Republiek terug te schrikken! ☒ Geologisch kunnen we, ruw-weg genomen, twee onderscheidene, geweldige bergmassieven aanwijzen, namelijk in het Westen dat van Bohemen met de bekende drie randgebergten, en in het Oosten de Karpaten. Het Boheemsche massief bestaat uit een oeroud sinds de devonische periode niet meer door de zee bedekt vasteland. Behalve in een klein gedeelte, dat tusschen Praag en de „bierstad” Pilsen, waar silurische, cambri-sche en onder-devonische lagen met talrijke versteeningen

1) Ter vergelijking diene, dat ongeveer 8% (ruim 250.000 H.A.) der oppervlakte van Nederland met bosch is bedekt en . . . wat is er in dit opzicht *ze!*(!) in ons landje niet voor den waren natuurliefhebber te genieten!

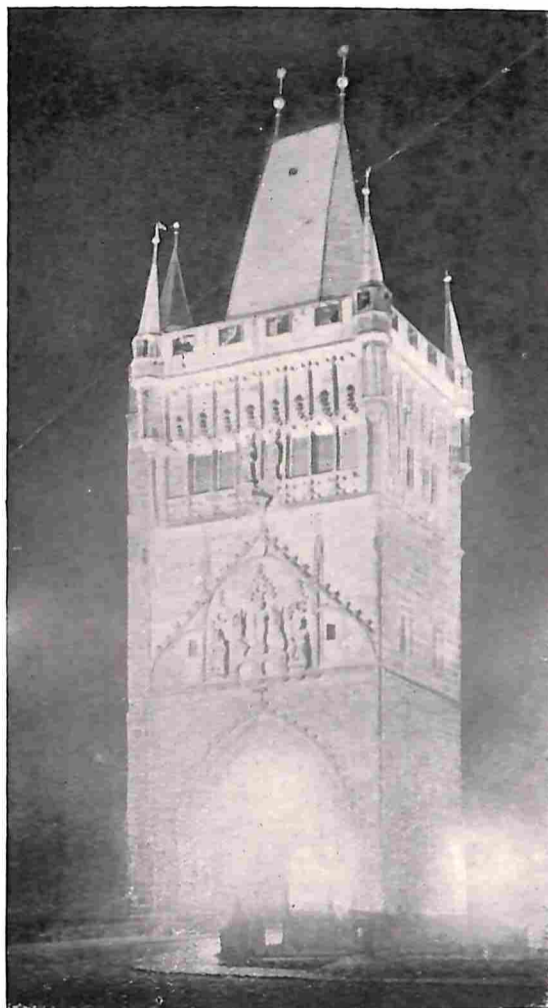
IN TSJECHO-SLOWAKIJE. EEN DER VELE KLEURIGE OUDE KLEEDERDRACHTEN

voorkomen, is het over het algemeen, met de randgebergten, opgebouwd uit graniet, gneis en glimmerlei¹⁾. De flora spreidt heinde en ver die onuitputtelijke weelde ten toon, welke we feitelijk overal elders in de Centraal-Europeesche gebergten aantreffen. ☒ De Beskiden, de benaming van het in Tsjecho-Slowakije gelegen onderdeel der Karpaten, bestaan voornamelijk uit graniet, gneis, zandsteen en kalk. De hier en daar zeer steile berghellingen zijn dicht met de prachtigst denkbare naaldboschen bezet, terwijl de meeste toppen prijken met het taaie, grijsgroene IJslandsch Mos (*Cetraria islandica* Ach., *Lichen islandicus* L.). ☒ Wanneer men ons nu de vraag stelt, welk dezer gebergten of ander deel des lands, wat schoonheid betreft, het meest voor een korter of langer verblijf in aanmerking komt, moeten we het antwoord daarop schuldig blijven: vrijwel overal wordt den toerist zulk een overvloed en oneindige afwisseling van natuurschoon geboden, dat we niet beter weten te geven, zelf eens een reisje door de onderscheidene landschappen van Tsjecho-Slowakije te gaan ondernemen en daarna persoonlijk een oordeel uit te spreken! ☒ De Republiek dankt haar naam aan de omstandigheid, dat het hoofdbestanddeel der bewoners uit twee na-verwante groepen van het Slavische volk bestaat en wel uit Tsjechen, welke hoofdzakelijk in Bohemen, Moravië en Silezië aangetroffen worden en uit Slowaken, die voor het meerendeel Slowakije bewonen. In het autonome Roethenië vindt men naast een vrij gemengde bevolking de eenigszins zwaarmoedige doch rechtschapen Roethenen, waarvan de hier oorspronkelijk Hongaarsche stam evenwel in velerlei opzicht bij dien der Galicische achterstaat. ☒ De geschiedenis der Tsjechen gaat terug tot in de vijfde eeuw na Christus, waarin zij reeds als een zelfstandig volk in het gebied van het voormalige Koninkrijk Bohemen gevestigd waren. Zij werden echter al spoedig met de overige Slavische bewoners, door de Avaren onderworpen, waarna de bevrijding door den Frank Samo en in den aanvang der zevende eeuw de grondvesting van een uit-

1) Het ligt voor de hand, dat er over de geologische gesteldheid van dit gebied nog wel een woordje meer te zeggen valt, doch helaas laat het bestek van een populair tijdschriftartikel dergelijke uitweidingen op het terrein der wetenschap bijna nooit toe!

IN TSJECHO-SLOWAKIJE. EEN BEKOORLIJK DRIETAL

EEN DER TORENS VAN DE OUDE KARELSBRUG TE PRAAG

Wie van ons Nederlanders heeft niet intens genoten bij het aanhooren van het vermaarde, in volmaaktheid van samenspel moeilijk op zijde te streven, laat staan te overtreffen!, Boheemsche strijkkwartet, in de wandeling „de Bohemers” genaamd? Deze vier eminente kunstbroeders zijn het, die ons op onmiskenbare wijze hebben gedemonstreerd, tot welk een hoog peil de Tsjech zijn dierbaar snarenspeel weet op te voeren! ☒ En hoevele, in alle beschaafde wereldstreken overbekende namen, zijn er niet onsterfelijk verbonden aan het befaamde, in het jaar 1811 opgerichte Praagsche Conservatorium? Als een greep uit die vele noemen we slechts: Friedrich Smetana (1824-1884), die ongetwijfeld voor de Tsjechische muziek een eereplaats op den top van den „Parnassus” wist te veroveren en Anton Dvorák (1841-1904), onder wiens talrijke meesterwerken de heerlijke E moll-Symphonie „Aus der neuen Welt” (op. 95) in ons land stellig het meest populair is geworden. Daar-

bij mogen we niet vergeten even te herinneren aan een bijna onafzienbare rij wereldberoemde, Tsjechische vioolvirtuosen, waaronder iedereen de namen van Franz Ondricek (1859-1922) en Jan Kubelik (geb. 1880), leerling van Otokas Sevcik (1852) kent! ☒ De Slowaken vormen een landbouwvolk; hier en daar beoefenen zij eveneens den wijnbouw en de veeteelt, met al, wat daaraan annex is. Handelsgeest is hun aangeboren en velen der minder-gegoeden ziet men dan ook het platteland afreizen met negotie. Nadat de Slowaken zich van de overheersching der Avaren bevrijd hadden, zwoeren zij trouw aan Swatopluk of Zwentibold, den stichter van het Groot-Moravische Rijk. Dit werd echter na den dood van dien vorst (894) door tweespalt zóódanig verzwakt, dat het omstreeks het jaar 1000 aan Hongarije verviel. Sedert dien leven de Slowaken naast de overige Slavische stammen voort en spreken zij een dialect van het Tsjechisch¹⁾. ☒ In

1) In de negentiende eeuw is er een specifiek Slowakische letterkunde ontstaan, die echter — helaas — door

gestrekt Frankisch Rijk volgde. Reeds vroegtijdig door de apostelen der Slavische volkeren Cyrillus en Methodius tot het Christendom bekeerd, liep de historie der Tsjechen voortaan parallel met die van het land, dat zij bewoonden. In de tweede helft der vorige eeuw ontstond er een breuk tusschen de vooruitstrevende Jong-Tsjechen en de Oud-Tsjechen, wier conservatieve beginselen met hand en tand verdedigd werden door hun begaafden leider Franz Ladislaus Reiger. Echter zonder noemenswaard resultaat, want de democratische partij heeft hen, als in zoo menig ander land, op den duur volkomen weten te verdringen. De vurigste wensch der Tsjechen, het herstel hunner nationale onafhankelijkheid, trad den 28sten October 1918 als gevolg van den Wereldoorlog, in vervulling. Op dien datum toch, nam de *Narodni Vybor*, de Nationale Raad, het gezag over Bohemen, Moravië, Silezië en Slowakije in handen. Op een nationale vergadering te Praag, 14 November 1918, werd de nieuwe Tsjecho-Slowakische Republiek afgekondigd en Professor Tomáš Garrigue Masarijk tot eerste president uitgeroepen. Over het algemeen zijn de Tsjechen bijzonder intelligent en begaafd; zij kunnen u op bijkans elk gebied van kunst en wetenschap wereldberoemde namen van land-, of eigenlijk: *stamgenooten* opsommen. Nemen we als voorbeeld de schoone Kunst, welke den meesten van hen zoo na aan het harte ligt: de *Muziek!*

vele streken van Tsjecho-Slowakije is men tot den huidige dag trouw gebleven aan de eeuwenoude traditie, wat betreft het dragen van schilderachtige, kleurige kleederdrachten. Er bestaan bijkans geen twee dorpen, waar die kleeding precies dezelfde is, om welke reden een algemeene beschrijving daarvan ondoenlijk. Enkele onzer afbeeldingen toonen den lezer (en in dit geval speciaal de lezeres!), echter genoegzaam, tot welk een hoogte de Tsjecho-Slowakische vrouw het gebracht heeft op het gebied van fraai borduur- en haakwerk! Door al deze oude kleederdrachten kan zelfs hij, die over weinig, of in 't geheel geen fantasie beschikt, zich in sommige landstreken zonder eenige inspanning eensklaps twee of drie eeuwen in onze jaartelling terugverplaatst wanen! ☞ Op een der illustraties is te zien, hoe de heeren der schepping zich eveneens met fraaie, lands-eigen kostuums tooien, doch — wie zou het tegengestelde verwachten?! — die der zwakkere sekse spannen, waar men ook komt, de kroon. Het is er mee, zooals de (onbekende) oud-Hollandsche dichter het zoo aardig uitdrukt: „*Het wijfke ciert zich altoos schooner dan de man!*”! Onder de Tsjecho-Slowakische steden neemt Pressburg — in de landstaal Bratislava — in Slowakije, als „Donauhaven” een zeer bijzondere plaats in. Het is de basis voor de kleine, doch verre van onbelangrijke vloot der „Tsjecho-Slowakische Donau-Stoomvaart-Maatschappij”. Dat de verschepping van binnen- en buitenlandse producten geen wind-eieren oplevert, bewijst stellig het graven van een ruime, naar alle eischen des tijds ingerichte *winterhaven*, hetgeen nog maar weinige jaren geleden is geschied. ☞ Reeds sedert de elfde eeuw een uiterst belangrijke grensvesting, werd er te Poszony ¹⁾ tusschen de jaren 1563 en 1830 de Habsburgsche Keizer tot Koning van Hongarije gekroond, aan welke indrukwekkende plechtigheden nog steeds de grijze, in de tweede helft der vorige eeuw gerestaureerde St. Martin's Domkerk herinnert. Vóór 1873 kon men in de nabijheid van de rivier den zoogenaamden, indertijd kunstmatig opgeworpen „*kroningsheuvel*” zien, welke echter in genoemd jaar werd afgegraven en vervangen door een fier ruitersstandbeeld van Koningin Maria Theresia. Vanaf den „Schlossberg”, waarop vroeger de in 1645 gestichte, doch in 1811 door brand verwoeste „Konigsburg” prijkte, geniet men een schitterend uitzicht over de fraaie stad, den in het gulden zonlicht sprankelenden Donau en de gansche heerlijke omgeving. ☞ De prachtige hoofdstad Praag — in het Tsjechisch Praha —, in het hartje van Bohemen, is gebouwd aan weerskanten van de Moldau. Niet minder dan negen groote bruggen zijn er, om de communicatie tusschen de beide oevers in stand te houden en waarvan vooral de oudste, de steenen Karelsbrug, door buitengewone schoonheid uitmunt. Dit wonder van monumentale bouwkunst heeft een lengte van 502 Meter, bij een breedte van 10 Meter en rust op 16 bogen. De brug is versierd met dertig standbeelden en groepen heiligenbeelden, terwijl de uiteinden door stoere, fijn gothisch geornamenteerde poort-torens overwelfd worden. Een foto van een dezer kloeke doorgangen,

de Magyaren onderdrukt werd. Dezen wisten zelfs gedaan te krijgen, dat het in het jaar 1863 gestichte genootschap „*Matica Slovenska*” in 1874 opgeheven werd en dat de Slowakische gymnasia gesloten moesten worden. ¹⁾ Aldus luidde de vroegere Hongaarsche naam van Pressburg.

DE GOTISCHE TEYNKERK TE PRAAG.
OP DEN VOORGROND HET GEWELDIGE
MARIABEELD

den mooisten, vindt de lezer als verlichting van dit artikel gereproduceerd. Elders in de stad treft men den, door eenzelfde, typisch gevormd zadeldak onmiddellijk opvallenden, middeleeuwschen „Kruittoeren” aan. ☞ Overigens biedt Praag, waar de zoogenaamde „Nieuwstad” op ruime schaal door Keizer Karel IV aangelegd werd, tal van bezienswaardigheden. Een daarvan is de hierbij afgebeelde Teynkerk, een prachtig, in Gothischen stijl opgetrokken bedehuis met twee hoge torens, waarvoor op het voornaamste plein der stad, de groote Ring, een kolossaal beeld van de Moeder Gods prijkt ¹⁾. ☞ Praha is een waar kruispunt van spoorwegen, van hieruit kunnen we dan ook het best onze excursies door Bohemen, Moravië, Silezië, Slowakije en Roethenië aanvangen. ☞ Nogmaals! men stappe eens op een goeden dag een onzer talrijke, uptodate-ingerichte reisbureaux binnen en late zich daar voorlichten omtrent een vacantiereis naar Tsjecho-Slowakije, zóódanig ingericht, dat het gebied in alle deelen doorkruist wordt. Gewis! men zal er achteraf nimmer spijt van hebben, maar daarentegen voorgoed de aangename herinnering behouden aan het verblijf in een land overrijk aan natuurschoon en eveneens in vele andere opzichten dubbel en dwars waard, om gezien te worden!

A. W. FRANCKEN

¹⁾ Voor nadere bijzonderheden over Praag verwijzen we naar het artikel: „Praag — De eerste stad van het land der Tsjechen”, door G. Wiggmans, in „Buiten”, jaargang 1919, bladz. 128-131.

BYRD'S BUREN

IN New-York hebben we een buurman van Commander Byrd ge-interviewd. ☞ Natuurlijk moet U dat niet te strikt opvatten; het was niet iemand, die een ijshut gehuurd had naast Byrd's Zuidpooldomicilie. Maar als iemand gedurende geruimen tijd zich in de wateren bij het basis-kamp van den onderzoeker ophoudt, is hij zeker een van de weinigen, die zich zoo noemen mag. ☞ Eigenlijk was het de radio, die hen burens maakte; zonder draadloze zouden ze weinig van elkaar gemerkt hebben. ☞ We bezochten nl. den walvischvaarder „Sir James Clark Ross”, onderweg van zijn jachtterrein naar huis, Noorwegen. ☞ Het was „Sparks”, die ons vertelde van hun werk en van het verrassend groote aandeel, dat de draadlooze er in heeft. ☞ Als U niet weet, wie

EEN VOLKSFEEST IN TSJECHO-SLOWAKIJE

„Sparks” is, stellen we hem liever aan U voor, met den naam, dien hij aan boord van een Hollandsch schip zou krijgen, nl.: „Draadje” of „Vonkie” of „Mr. Marconi”. ☒ Marconist Einar Westegaard dan vertelde het volgende: ☒ „Onze vloot van walvischvaarders wordt enkel met behulp der radio over de Ross Zee heen en weer gezonden naar de plaatsen, waar walvissen gezien zijn. En voor de kleinere schepen zijn de richtingszoekers (Radiogoniometers) van zeer veel hulp in het terugvinden van het moederschip, waaraan zij hun vangst ter verdere bewerking afleveren. Daar wordt de vangst tot olie en vet gemaakt. ☒ Op de „Ross” worden soms op één dag twaalf walvissen in stukken van een vierkanten voet gesneden, welke stukken aan boord tot vet en olie gekookt worden. Waar één walvisch dikwijls een waarde van 10.000 kronen vertegenwoordigt, is het begrijpelijk, dat de jaarlijksche totale vangst in de miljoenen loopt, en de walvischvangst voor Noorwegen een der voornaamste trades is. Zonder radio zou het echter niet mogelijk zijn zooveel vangsten per dag te maken. ☒ Het Admiraalschip, of moederschip dirigeert de andere schepen per radio naar de beste plaatsen en geeft hen door het uitzenden van signalen gelegenheid na de vangst met behulp van den Radiorichtingszoeker het moederschip langs den kortsten weg te bereiken, waarna zij opnieuw op de jacht gaan. ☒ Een kleine telefonie-zender onderhoudt op een golflengte van 430 meter het verkeer tusschen de schepen onderling. ☒ Behalve dit toestel bestaat de uitrusting bovendien uit: een gewone scheepszender, type Marconi — vonk van 1,5 K.W. en een gewone scheepsontvanger, beide voor golven rondom de 600 meter; een 3 K.W. telefonie zender voor lange afstand werk op 2000 meter; een 500 watt kortegolf zender (35 M.) en twee extra ontvangers, waarvan de eene door middel van uitwisselbare spoelen gebruikt kan worden voor golven van 16 tot 20.000 meter. ☒ Het is vooral het kortegolf werk, dat het leven op een walvischvaarder dragelijker heeft gemaakt, en hem tevens in verbinding met de Byrd-expeditie bracht. Vooral van Amerikaansche stations wordt geregeld muziek en nieuws ontvangen, en meerdere malen gelukte het per kortegolf berichten naar huis te zenden en antwoord te ontvangen. ☒ Er was over het algemeen weinig storing en praktisch gesproken bleven zij verschoond van luchtstoringen, behalve kort voor een sneeuwstorm. Dit gaf hun een middel in de hand om van te voren een sneeuwvoorspelling te kunnen geven. Was de storm voorbij, dan waren ook de storingen verdwenen. ☒ Drie jaar geleden gedurende een zeer hevigen storm in Januari gingen de kortegolf toestellen geheel „dood”, en nadat gedurende een week geen ontvangst plaats had, kwamen de signalen plotseling weer zwak, maar met den dag versterkend, terug. ☒ De sensatie van absolute stilte veroorzaakt door de afwezigheid van andere stations in de Antarctic, was soms bepaald ontmoedigend. Slechts de vonk-installaties op de andere schepen der walvischvloot enkele mijlen weg kwamen door.

☒ Een andere eigenaardigheid, die Westegaard opgemerkt had, was, dat ijs op de antennes der schepen weinig verschil in de zend- en ontvangst-capaciteit der toestellen maakte. Men had slechts ervoor te waken, dat er zich niet teveel ijs op verzamelde, waardoor de antennes gevaar van breken liepen. ☒ De „Ross” bracht 100 honden voor Byrd's expeditie van Norfolk naar Dunedin N.Z., waar ze overgenomen werden door de „Little America”. Meermalen ontmoette men Byrd's schepen op hun weg van Nieuw Zeeland naar het pakijs-kamp en gaf hen weer- en nieuwsberichten. Geregeld werden ook de door de expeditie uitgezonden berichten opgevangen, evenals de antwoorden vanuit Amerika, en soms was de „Ross” in de gelegenheid daarbij hulp te bieden. ☒ Korte golf is den „Ross”-telegrafisten het meest betrouwbare verbindingsmiddel gebleken in de Zuidpool wateren; de lange afstand telefonie-zender op 2000 meter werd zoo goed als niet gebruikt. ☒ Tot zoover de wireless operator van dezen walvischvaarder. Den volgende morgen zagen wij het schip vertrekken, naar huis om na vier jachtseizoenen in het poolgebied eindelijk weer een korte rust te gaan genieten. ☒ Byrd's zender hebben wij nog niet gehoord, maar wel de op de korte golf gegeven antwoorden en berichten van huis voor Byrd's mannen. Typisch was de boodschap aan den padvinder, die de expeditie meemaakt, waarin zijn ouders hem op het hart drukten toch vooral geen tweede jaar aan de Pool te blijven, daar zij wenschten dat hij naar school terugkeerde om een bepaalden cursus te kunnen volgen. F. M. Marconist a/b „Polydorus”

DE GESLOOPTE MARIAKERK TE UTRECHT IN DE XVIIe EEUW, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN PIETER SAENREDAM GEZICHT OP HET KOOR

De oude Utrechtsche Kerken

BISSCHOP BERNULF EN HET KERKEN-KRUIS

BERNULF, die na Adelbold's dood tot bisschop van Utrecht verkoren was,

kenmerkte zich als een wijs, geleerd en eerwaardig man, die den vrede lief had en wiens lust het was zijn diocces te verrijken met schoone kerken en andere geestelijke gebouwen. ☒ Zoo rijpte in hem ook het plan om, op het voetspoor van zijn ambtgenoot Meinwerk van Paderborn, de kathedraal van Utrecht te omringen met een viertal kerken in kruisvorm. ☒ Drie daarvan heeft de vrome man zelf nog mogen voltooiën. Den top van het kruis — de Sint-Pieter — het eerst (\pm 1048), en de beide armen — de Sint-Paulus abdij en de Sint-Jan — een paar jaar later. Kortens tijd daarna werd hij uit het leven weggenomen ¹⁾ en eerst aan bisschop Koenraad van Zwaben ²⁾, was het gegeven, door den bouw van de Mariakerk, het kruis te volmaken. ☒ Bedroevend weinig is ons slechts van deze vier godshuizen overgebleven. Zonder eenig spoor na te laten zelfs, is de doorluchtige *Sint-Paulus-abdij* verdwenen ³⁾. Even ten Zuiden

¹⁾ 1054. ²⁾ Hij was bisschop tusschen de jaren 1076—1090. ³⁾ Wel rest nog een poortje der abdij op een pleintje binnen een poort aan de Runnebaan, maar aangezien het eerst in de 16e eeuw werd gebouwd, kan dit hier veilig buiten beschouwing worden gelaten.

Foto C. J. Steenbergh

GEDEELTE VAN DE KLOOSTERGANG DER VOORMALIGE SINT-MARIAKERK

van den burcht stond zij gebouwd, op een stuk gronds dat heden ten dage begrensd wordt door de Hamburger- en Korte Nieuwstraten, de Runnebaan en de Trans. Hóóg boven de kloostergebouwen rees de met twee West-torens gesierde romaansche kerk, en nog altijd getuigen in het historisch museum der stad, een paar kalksteenen kapitelen, getooid met acanthusbladeren en ranke vogelfiguren, evenals een aantal uit het refectorium afkomstige, met velerlei patronen en kleuren gedecoreerde vloertegels, van háár luister en van dien der abdij, gelijk een tweetal, eveneens in het museum opgestelde, tufsteenen doorkisten uit de XIe eeuw, — die gevonden werden in den grond, waar weleer het kerkhof was nog, spreken van den eerbiedwaardigen ouderdom van dit klooster. ☞ Meer dan vijf eeuwen hebben daar de monniken in vrede geleefd en zelfs in de dagen toen de beeldenstorm in de Nederlanden woedde, werd hun rust niet verstoord. Maar nadat het gerucht van Rennenberg's verraad de geus-gezinden in de stad schier tot razernij had gebracht, was het met de glorie van Bernulf's stichting gedaan. Het volk brak de gebouwen binnen, verjoeg de bewoners en roofde en vernielde in weinige uren, hetgeen in den loop van vele eeuwen met onuitputtelijke toewijding en liefde was bijeenverzameld en gesticht. Een gedeelte der abdij werd gesloopt, en wat in stand bleef, enkele jaren daarna, tot een Hof Provinciaal ingericht. Maar ook dit overschot zou niet beklijven, want toen in 1837 een nieuw „paleis van justitie” zou worden gebouwd, werd het laatste overblijfsel van het aloude gebouw afgebroken en daarmee de Zuider-arm van bisschop Bernulf's kruis, voor altijd vernietigd. ☞ Ook de voet van dit kruis — de niet minder wijsche Sinte-Marie, die bisschop Koenraad stichtte — verdween omstreeks dien zelfden tijd uit het Utrechtsche stadsbeeld¹⁾. Maar hier was de uitwissching niet zoo volkomen als bij de St. Paulus-abdij het geval is geweest, want niet alleen dat Pieter Saenredam in een groot aantal teekeningen en schilderijen ons een voortreffelijke voorstelling van deze doorluchtige basiliek heeft nagelaten, maar ook bezit de stad nog altijd in de ten deele gespaard-gebleven kloostergang, een van Nederland's zeldzaamste en teerste romaansche bouwwerken. ☞ Doch hoe gering is hetgeen ons overbleef vergeleken bij datgene wat te gron-

de minst luisterrijke einden des kruises geweest, die aan het lot der vernietiging ontkwamen en toch zou men daarmee nog vrede kunnen hebben, indien de overdracht van de Sint-Jan en de Sint-Pieter aan ons geslacht althans in hun oorspronkelijken staat was geschied. Doch daar is 't wel héél ver vandaan. Van menigen bouwval gaat grotere bekoring uit dan van deze verhakkelde en van hundertoren beroofde kerken, die daar staan eerder tot ontluistering dan tot verfraaiing van het stadsbeeld. Maar hoe misvormd en ontluisterd ze ook mogen wezen, wie zou ze willen missen, die beide eerbiedwaardige monumenten, binnen wier muren nog menschen ter gods-verering geweest zijn, die het beeld in zich droegen van de brandende wijk Stathe en van de grimmige Noormannen, die voor Utrecht verschenen? ☞ Hun beider verminking — het zij ter ontlasting van het thans levende geslacht gezegd — dagteekent niet van den allerlaatsten tijd. Want reeds meer dan vier eeuwen geleden werd het tufsteenen koor van de Sint-Jan afgebroken, om plaats te maken voor het nog bestaande gothische koor en de beide zijkoren²⁾. ☞ En indien de onrustige tijden, die nu volgden, de plannen der kapittelheeren niet in de war hadden gebracht dan zou er van

1) Volgens Gall. (Jahrbuch für Kunstwissenschaft 1924) was zij de grootste basiliek van het Beneden-Rijngebied tijdens de romaansche periode. De Sinte Marie was ook de rijkste van alle Utrechtsche kapittelkerken. 2) Tusschen 1508—1532.

Foto C. J. Steenbergh

KROCHT ONDER HET HOOGKOOR DER SINT-PIETERSKERK

1) In 1844 werd n.l. het koor gesloopt, nadat reeds in de jaren 1600, 1682, 1711 en 1813 onderscheidenlijk het voorhof, de Zuidelijke toren, de Westelijke gevel en het schip waren afgebroken.

de oorspronkelijke pijler-basiliek van Bernulfus geen spoor meer te vinden zijn geweest, want dan ware zij door een geheel gothische kerk vervangen geworden. ¶ Nu bleef de toestand gedurende meer dan een eeuw zoodanig, als die bij den Dom zoo langen tijd had bestaan: een gothisch koor bleef met een romaansch kruis- en langschip verbonden. De XVIIe eeuw bracht de grootste ontluistering. In het eerste jaar dier eeuw zag men — in verband met de verfraaiing van het Janskerkhof, de Noordelijk van de kerk gelegen kruisgang, met het boven het pand gelegen gevangenhuis van het kapittelhuis, afbreken, waardoor — zooals van der Monde tevreden opmerkt — dit plein eene aanmerkelijke uitgestrektheid bekwam. Zestig jaar later werd de Sint-Anthonius-kapel verbouwd tot hoofdwacht en weer enkele jaren daarna de hoog-opstrevende Westtoren tot dakhoogte toe afgebroken, en, 't zij dat men niet voldaan was over het aesthetisch effect dezer slooping, 't zij dat de reeds zooveel eeuwen-oude Westgevel bouwvallig was geworden, men verving ook dién in 1682 door den voorbouw, welken wij thans nog ter plaatse kennen. Zoo bestaat dan de Sint-Janskerk sedert dien uit een samenstel van gotisch koor en zijkoren, romaansch kruis- en langschip, barokke westgevel, met als 19e eeuwse kapellen: eenschilderswerkplaats- en woning. ¶ En ook van binnen had men intuschen niet stil gezeten. Omstreeks het midden der 17e eeuw werden aan beide zijden van het schipeen drietel der oorspronkelijke pijlers weggebroken, tengevolge waarvan wcliswaar het interieur tot in den grond bedorven werd, maar toch het onmiskenbaar voordeel werd behaald dat men nu een beter uitzicht op den kansel verkreeg; in de 19e eeuw werden deze praktische overwinningen voltooid. ¶

Langer dan de Sint-Jan heeft de *Sint-Pieterskerk* haar oorspronkelijk karakter bewaard. Wel verhalen de geschiedschrijvers dat zij verscheidene wisselvalligheden en rampen te onderstaan had, doch deze zullen meer haar inwendige hebben gegolden dan haar muurwerken, zuilen en torens. Maar in 1674 lijdt zij eene onherstelbare schade. Het „schrikklijk tempeest”, dat in Oogstmaand van dat jaar boven Utrecht losbarst, doet haar beide torens neerstorten en „ramponeert” haar verder zoodanig, dat zij een gewelfvak moet worden ingekort. Het kunstlooze koepeltorentje, dat het kruis heden ten dage nog kroont, komt als vergoeding in de plaats van de aloude romaansche Westtorens. ¶ Erger vermindering nog ondergaat zij in de daarop volgende eeuw. Wanneer de kerk herstellingen behoeft, bekleedt men de tufstenen muren met baksteen, en nog weer wat later wordt dit bekleedsel bovendien nog gecement. ¶ 't Is moeilijk in dezen vormloozen, triestig-grijzen steenklomp de luisterrijke kerk te herkennen, waarover oude schrijvers zoo met geestdrift spreken; de kerk met haar 30 kanunniken en even zooveel vikarissen, die „krachtig rijk was en op dat stuk voor geen der andere kerken behoefde te wijken”¹⁾ en wier macht over de gansche Veluwe strekte, met 40

1) Van Heussen en Van Rijn.

parochiekerken die aan haar cynsbaar waren. ¶ Wel toont men U nog de onder het hoogkoor gelegen krocht, dat geheimzinnige, half-duistere, onderaardsche kerkje, welks verwulfsel door zes, met teerling-kapiteelen gekroonde zuiltjes wordt gedragen¹⁾, wel behield het kerkeschip nog zijn oorspronkelijke romaansche zuilen en boogvensters, maar 19e eeuwse platte pleisterzucht besmeurde den rooden zandsteen en 19e eeuwse smake-loosheid bedierf het inwendige door meubileering en beglazing in namaak-romaanschen stijl. ¶ En slechts eenige geringe sporen bleven over van de fresco's en muurschilderingen²⁾ waaronder er waren van Jan van Scorel's meesterhand — en naar het fraai verluchte orgel — dat nog in Saenredams dagen de zangen der gemeente begeleidde, — evenals naar de vroeger aanwezige beeldhouwwerken en gebrandschilderde ramen, ziet men nu vruchteloos uit, om niet te spreken van de twintig, van een weelde van gouden en zilveren kostbaarheden stralende altaren, welke in de stormachtige dagen, die volgden op Rennenberg's verraad, werden verwoest. (1580). ¶ Nadat deze late beeldenstorm was uitgewoed,

bleef de verdere uitoefening van den Katholieken eeredienst in de Sint Pieter boden en het eerbiedwaardige gebouw kwam den ondergang nabij doordat zijn slooping door den Raad der stad in overweging werd genomen. Gelukkig werd dit voorkomen, dank zij hooge voorspraak, niet ten uitvoer gebracht. ¶ Deze Sint-Pieter is het geweest, die Bernulf bóven zijn beide andere te Utrecht gestichte kerken heeft lief gehad, en waarin hij na zijn sterven wilde ter ruste worden gelegd. Met eerbiedige woorden verhaalt de kroniekschrijver³⁾ ons van zijn dood en zijn graf. Hoe

„na vele goede wercken ende deuchden desen Eerwaerden Bischoep Bernulphus in vrede gestorven is in 't Iaer ons Heeren 1054, als hij het Bisdom met groote eeren ende in ruste ende vrede hadde berecht 27 Iaer; hij werde tot Utrecht gebrocht ende in St. Pieters Kercke begraven, ende daer na als men sijn lichaam soude transfereren ende oversetten van de stede daer hy eerst begraven was, tot de stede daer hy nu leyt, dat is op 't Choor, wert hy gans ende heel gevonden, ende welriekende, als oft men in een apteke geweest hadde, ende syne Ornamenten daer hy in begraven was, worde schoon ende wit bevonden, als of hy eerst hadde begraven geweest, sonder vleckte ofte smette, ende met deselve Ornamenten doetmen noch huynen op den dach Misse, als men syne memori ende Iaergetijde houdt, ende niet anders sijn graff wert dagelijx gevisiteert en versocht van de Vroukens die kranken ende siecke kinderkens hebben, die groeien noch wassen willen in haer jonckheyt, ende verkrijgen aldaer door sijne verdiensten, gesontheit, als men daghelyx bevindt ende ondersocht wort”. ¶ Toen in 1656, bij de ingebruikneming van de kerk door de Waalsche gemeente, het laagkoor werd

1) Deze zuiltjes zijn 2,65 M. hoog (oud Nederl. Steden — Brugmans en Peters), het verwulfsel is XVe eeuwse (Voorloopige lijst Nederl. Monumenten). 2) N.l. een XIVe eeuwse kruisiging op den Z.-W. — en XVe eeuwse Heiligen op den N.-W. transeptpijler. 3) Kronijck van Holland, Zeeland en Frieslandt, gedrukt tot Leijden bij Ian Severen. Anno 1517.

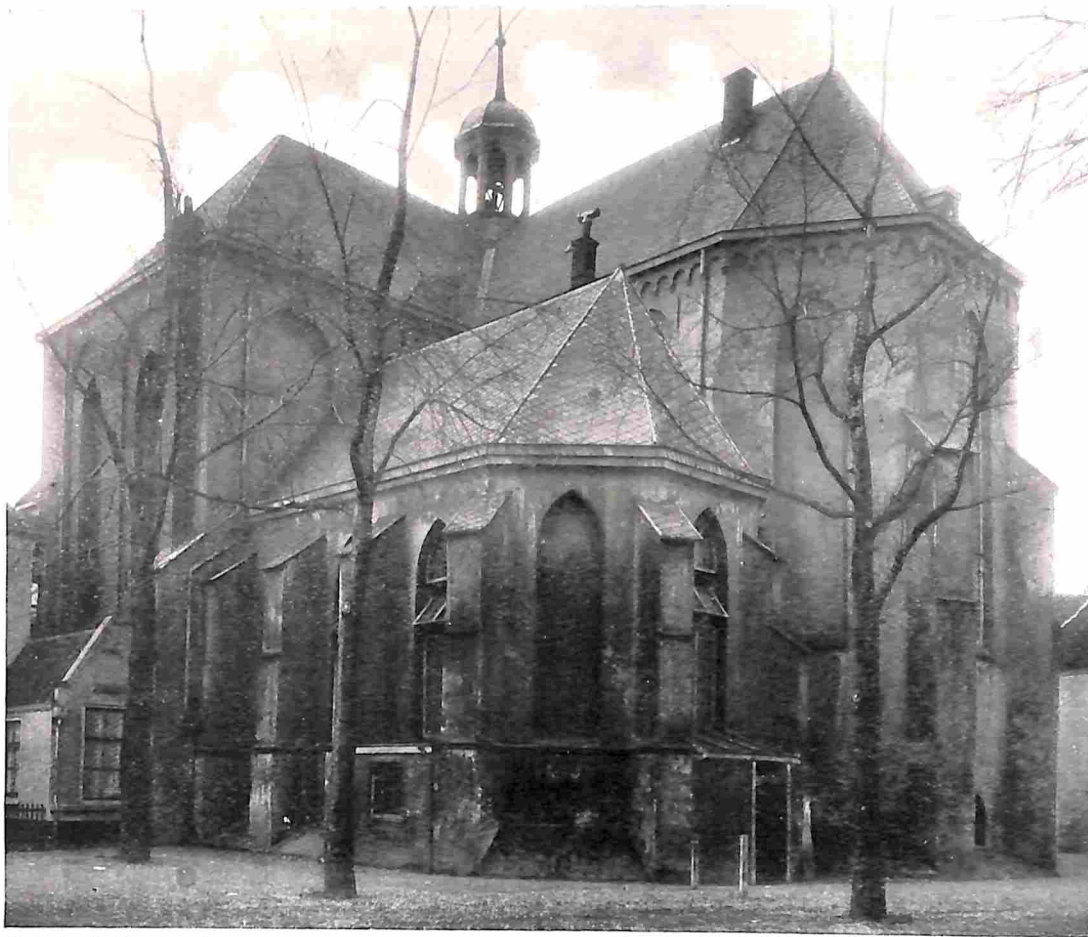

Foto C. J. Steenbergh

GEZICHT OP HET KOOR EN HET ZUIDER-TRANSEPT DER SINT-PIETERSKERK

afgegraven, werd Bernulf's graf weder opengebrouwen en vond men daarin een stuk van zijn bisschopsstaf, een verzilverd kelkje met een deksel en een gouden ring, welke voorwerpen, volgens een op den 13en December van dat jaar uit Utrecht verzonden brief „dagelijckx worden gesien met groote vreucht en droefheijt” 1). ☒ Nog heden kan men zijn rustplaats in het choor der kerk aanschouwen, terwijl een aan den predikstoel bevestigd bord in latijnsche verzen nog den lof zijner daden vermeldt. W. F. J. DEN UYL

1) Een afdruk van dezen brief wordt bewaard in het archief van de Oud-Katholieke Kerk te Utrecht, en werd mij bereidwillig ter inzage verstrekt door den Aartsdiaaken der Cathedraal, den Zeer Eerw. Pastoor E. Lagerwey.

DE „BERGSTRASSE”

DE Bergstrasse is de 52 KM. lange weg, die van Darmstadt naar Heidelberg loopt, langs het Odenwald. De gansche streek aan beide zijden van den weg, met haar rijke boomgaarden en haar wijnbouw staat in Duitschland als de „Bergstrasse” bekend. Men merkt hier terstond, dat men zich reeds in Zuid-Duitschland bevindt.

Het is een heerlijk landschap. De hooge boomen van het Odenwald geven er iets geheimzinnigs aan. Hier en daar ziet men de ruïnes van vervallen burchten. Rotsen steken tusschen de boomen uit. De bosschen strekken zich uit tot in de dalen. Kleurige weiden en wijnbergen voltooien het heerlijke decor. ☒ Er is een plekje in de nabijheid van Auerbach, waar de toppen van de hooge beuken, die aan beide zijden van den

WEINHEIM AAN DE „BERGSTRASSE”

weg staan, een plechtig gewelf vormen. Notgottes heet die plek. Men vindt er in het bosch nog de fundeering van een lang verdwenen kerk. Eens per jaar vindt hier echter toch nog een godsdienstige plechtigheid plaats. Dan komen van heinde en ver de vrome inwoners der vele dorpjes en stadjes tusschen Darmstadt en Heidelberg welke schuilen op de heuvels en in de dalen langs dezen weg. Overal ziet men groepjes heldere huisjes. Af en toe verrijst een grooter gebouw in rooden zandsteen van de Neckarstreek. De kleuren van deze gebouwen passen zoo goed bij de bloesems van perzik- en appelboomen, passen zoo goed bij den rooden sleedoorn van den zomer en het koperkleurige loof van den herfst. Men vindt hier echter ook oude flinke huizen in vakwerk, die stedelingen uit Frankfort, Darmstadt, Heidelberg en Mannheim aan den rand van de Bergstrasse hebben opgericht. ☒ Reeds in April staat hier alles in bloei. Daarom vindt men hier ook aan den rand van de bosschen groote boomgaarden, broeikassen, kweekerijen. Lanen, door hooge boomen beschaduwde, loopen door de velden. Over de muren der tuinen hangen de bloesems. Hard moet de bevolking hier werken, want weelderig gedijt hier ook het onkruid, waardoor de arbeid in veld en tuin, die bijna het gansche jaar duurt, dubbel moeilijk wordt. ☒ Darmstadt met zijn Slot in barokstijl, met zijn lange rechte straten en, in zijn oude wijken, zijn kromme hoeken en straatjes, met zijn mooie villabuurtjes, die een enkel groot park vormen,

is het uitgangspunt voor den tocht naar Heidelberg. Een groote laan van oude gekromde dennen brengt den wandelaar naar buiten. Overal ziet hij de wandelwegen, die zich om de stad kronkelen, ziet hij in de diepte de stille dorpen met hun kerktorens. De autoweg loopt hier voorbij het kasteel, dat eens de zetel was van de vorsten van Erbach. Niet ver van hier ligt de bron, waaruit Siegfried dronk en waarbij hij door den boezen Hagen werd doorboord. ☒ Wij komen langs het oude Eberstadt met zijn kleine vestingkerk. Langs Pfungstadt met zijn indrukwekkend stadhuis. Langs Birkenbach. Langs Zwingenberg met zijn machtige stadsmuren en zijn op een hoogte gelegen kerk. Hier verheft zich ook de Melibokus, de hoogste berg van de streek. Van zijn top heeft men, bij helder weer, een wijd uitzicht tot den Neroberg over Wiesbaden, tot de hoogten van de Haardt en zelfs in de verre verte tot de Vogezen. Dan komt de wandelaar voorbij het Slot van Auerbach, de grootste ruïne, die aan de Bergstrasse is gelegen. Niet ver van hier bevindt zich het welverzorgde stadje Bernsheim met zijn schaduwrijke herbergen. Dan loopt de weg een uur lang door de velden, om te eindigen in het dorpje Heppenheim met zijn mooie

stadhuis in vakwerk. Wij zijn niet ver meer verwijderd van Baden. De stad Weinheim, die nog geheel tot het Odenwald behoort, ligt reeds op het grondgebied van Baden. Het heeft een romantisch slot, den Burg Windeck, en bezit evenals Heidelberg, een gezond bronwater. ☒ Ver zijn wij niet meer van Heidelberg. Moet de lente in deze heerlijke stad nog worden beschreven? De heele stad is groen en geurig. Alle straten schijnen

naar den Neckar te leiden. Heerlijk is 't hier een Zondagochtend bij mooi weer te zijn. Overal klinkt muziek. Vereenigingen, muziek aan het hoofd, stappen door de smalle straten. Uit de vensters hangen vlaggen. Uit de kerken stroomt orgelmuziek. De Neckar schittert in de zon. Overal ziet men de kleine witte stoombooten varen, ziet men roeiboeten drijven. Over de oude brug wandelen menschen naar het bosch toe. . . . ☒ Heidelberg is het prachtige einde van de prachtige Bergstrasse, waar de lente het eerst in Duitschland verschijnt. R.

Het hoofd van zijn voorvader

DOOR PERLEY POORE SHECHAN

(Vervolg)

„N U zal ik u zeggen wat ik wensch” zei Ratu Christophor zonder verdere preliminaren. „Ik wensch dit hoofd te hebben. Hij hoort niet hier. Hij hoort in Matuku. Ik breng hem daar. U geeft hem mij”. ☒ De suppoost kwam een stapdichterbij, maar de conservator wenkte hem ongeduldig om weg te gaan. „Ik wensch met dezen heer alleen gelaten te worden, Arthur”. De suppoost deed alsof hij een speld oprapte en liep op zijn teenen weg. „Alle twee van Lotje getikt”, troostte hij zich. ☒ De conservator wendde zich opnieuw tot Ratu, maar er was zooveel begrijpen

en sympathie op zijn gezicht te lezen, dat de koning van Matuku, ondanks zichzelf, gekalmeerd werd. „Ik heb veel gehoord van uw volk”, zei hij. „Ik begrijp uw verzoek. Als u mee wilt gaan naar mijn bureau, kunnen wij erover praten. Het was geen gebrek aan eerbied onzerzijds”. „U geeft mij het hoofd?” „Komt u op mijn bureau”, drong de directeur geduldig aan. Hij had een hekel aan de leekpers en er kwamen voortdurend perslui in het museum. Het onderhoud duurde langer dan een uur. Een keur kwam de roodharige suppoost stilletjes aan de deur luisteren, vol zelfverwijt en in zijn verbeelding een dubbel drama ziende, de politie, den lijkschouwer en zichzelf in de getuigenbank heftig bezwerend, dat hij ten volle zijn plicht had gedaan. Maar al kon hij de woorden niet verstaan, hij kon hooren dat het gesprek op kalmen toon gevoerd werd en hij ging terug naar zijn stoel bij het raam. Tot zijn eigen verbazing vertelde Ratu den directeur zijn levensgeschiedenis — hoe hij was opgevoed, hoe hij er toe gekomen was weg te gaan, zijn heimwee en zijn redenen om nu terug te keeren. De conservator luisterde naar dit alles met gespannen aandacht. En die was niet slechts wetenschappelijk. Er was een sterke persoonlijke kant aan. Hij kreeg zoo een inzicht in het werk zijner agenten zooals hij het nog nooit gekregen had. Inplaats van verzamelaars, die afdwongen en bedrogen, zag hij hoe heele volksstammen in afgelegen deelen der aarde met en voor hem werkten om zijn droom van de toekomst van het museum te verwezenlijken. En hij had Helder al lang gewantrouwd, hoe een uitstekend verzamelaar deze ook was. Er hadden hem al meer geruchten bereikt, die heel wat afdongen op diens eer als mensch en als geleerde. „Dus nu”, besloot Ratu, „u geeft mij dat hoofd. Ik niet vraag om de anderen. U houdt ze. Ze kunnen mij niet schelen. Maar het hoofd van mijn grootvader neem ik mee”. „Mijn waarde heer”, riep de conservator met oprecht gemeente belangstelling uit. „Ik wil u met alle plezier van dienst zijn. Maar hoe?” „Komt er niet op aan”, zei Ratu kalm. „Hij gaat met mij mee”. De conservator dacht overluid na, veel eer dan dat hij zijn standpunt verdedigde. „Als ik er alleen over te zeggen had”, zei hij, „was de zaak dood eenvoudig. Dan nam ik het gewoon weg. Maar dat gaat niet. Het staat in den catalogus vermeld. De catalogus is gedrukt. Wij hebben er exemplaren van naar het buitenland gezonden. Het zou'n heele herrie geven, als er een nummer ontbrak”. „Ik neem het hoofd mee”, zei Ratu. „Maar om de zaak bij het bestuur ahangig te maken — dan staan al de kranten er vol van. Het museum zou er schade door lijden. Mijn waarde heer”, hij keek Ratu Christophor aan en sprak alsof hij nu pas begon, „ziet u niet in hoe moeilijk datgene is wat u vraagt? Stop! Zegt u dat alsjeblijft niet weer. Ik weet, dat u het mee zult nemen. Maar wij moeten een manier vinden waarop dit geschieden kan”. „U zegt, dat hij gebroken is; nu repareert u hem”, zei Ratu. „Goed, goed! dat is een idee. Maar later?” „Ik stuur u een ander”. De directeur schrok ervan. Ratu keek hem kalm aan en glimlachte zelfs. „Wij hebben veel hoofden in Matuku. Oud gebruik daar. Mijn grootvader, hij heeft de hoofden van al zijn vijanden afgeslagen. Ik, Ratu, zal u een bezorgen en het zal heelemaal getatoueerd zijn, nog meer zelfs. Dat belooft ik u”. Hij stond op en dezen keer was hij het, die zijn hand uit stak. „Wij zijn vrienden”, besloot hij. „Ik neem mijn grootvader's hoofd mee naar Matuku”.

III

„Ratu Christophor kocht slechts één ding alvorens uit New York te vertrekken. Dat was een sterke leeren hoeden-doos, met een bijzonder goed slot. Ze had juist de goede afmetingen om het hoofd in te pakken, maar om het aangezicht naar boven te houden en schudden te voorkomen, vulde hij

alle vrije ruimte op met zijden zakdoeken, waarvan hij er een aantal had. De meeste zakdoekjes waren groen of rood. Dat waren kleuren, die hij altijd mooi had gevonden en die hij wist, dat zijn grootvader ook mooi moest hebben gevonden; en toen hij klaar was, keek hij met trots naar zijn werk. Gedurende zijn heele reis van New York naar San Francisco en van daar naar Honolulu, hield hij die doos steeds bij zich. In Honolulu stapte hij, met de doos in zijn hand, aan boord van de *Mauna Loa*, die hem naar Suva zou brengen, drie duizend mijlen zuidwestelijk en hij voelde, dat hij al bijna thuis was; want in Suva zou hij een vrachtboot vinden, die hem in een of twee maanden, misschien wel vlugger, naar Matuku zou brengen. In zijn kajuit op de *Mauna Loa* gekomen, sloot hij de deur, opende de hoeden-doos en raadpleegde zijn voorvader op de oude Matukuaansche wijze. Het grimmige gelaat scheen vredig en waardig te zijn geworden sinds den dag, dat hij het in het museum gezien had. En zoo wist hij, dat hij goed had gehandeld. Maar er sprak geen zwakheid uit, geen vergevingsgezindheid of verdraagzaamheid. Ratu had een paar boeken meegenomen, hoofdzakelijk geschenken van leeraars en studiegenooten. Dien avond wierp hij ze overboord. Toen volgde een andere avond, waarop een warme, heldere maan scheen en de zuidenwind een geur meevoerde van zout en specerijen zóó gelijkend op dien welken hij thuis gekend had, dat het

EEN MOLEN VAN EEN GEDEELTELIJK AFGEBROKEN
OUDE WIPMOLEN VAN DE HONDERDMORGEN OF
WILDE VEENEN

Ratu dronken maakte van blijdschap. Lang nadat alle andere passagiers hun kooien hadden opgezocht, bleef hij alleen op het dek heen en weer loopen. De boot voer regelmatig door de lange golven, maar hij was zich van die beweging niet bewust. Het leek hem toe, dat hij op het witte strand zijner jeugdherinnering liep. Het slaan van het water tegen de zijden van het schip en het stampen der stoommachines leek hem de branding toe. Hij zong de oude zangen aan de geesten der dooden en der levenden, bad de oude gebeden voor overwinning en wraak; en toen hij ten slotte, heel laat, in zijn kajuit was gekomen, kleedde hij zich naakt uit, bestreek zijn lichaam met oliën en parfumerieën, die hij in het begin van zijn verblijf in New York bij een kapper gekocht had; toen, met het hoofd van zijn voorvader als eenige getuige, zwaaide en stampte hij in een ritueel dans. Met iederen dag, die verliep, groeide zijn vertrouwen en zag hij helderder zijn weg vóór zich. Hij zonderde zich steeds meer af. De griezelige relikwie in zijn kajuit was zijn eenige vertrouweling. Hij beschouwde alle blanken met stijgende achterdocht. Voor hen, die hem geraden hadden weg te gaan, voelde hij slechts haat en minachting. Hij had geen plannen gemaakt. De toekomst zou hem den juisten weg wel wijzen, ofschoon hij er wel enig vermoeden van had waarheen die weg zou leiden. Dit vermoeden werd bijna zekerheid toen hij bij zijn aankomst te Suva daar andere Matukuaanen vond en de eerste berichten vernam van wat er sinds zijn vertrek was voorgevallen. Hij hoorde, dat de zendelingen door anderen waren vervangen, maar Helder was teruggekomen. Het scheen, dat hij in den laatsten tijd veel geld had ontvangen en dat hij spekuleerde in parels — en zulks waarschijnlijk niet voor rekening van het museum; en ook dat Helder „veel kijkt naar Andi en zij naar hem”. Ratu Christophor herinnerde zich Andi heel goed. Het bericht van haar ontrouw hinderde hem niet erg, voor zoover de anderen konden zien, maar het wakkerde zijn verlangen naar een snelle en treffende wraak aan. Ruim twee maanden waren sinds zijn vertrek uit New York verlopen en nu was hij thuis. Hij was stilletjes aan land gekomen, zonder dat anderen het wisten dan eenigen zijner vrienden, allen vijanden van den bestaanden toestand. Maar dien avond had een beraadslaging plaats rondom het hoofd.

(Slot volgt)